

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația

SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

După întruniri.

Am văzut adunările populare și am cetit sau ascultat cuvântările deputaților români. Satisfacția noastră nu e mică, desigur, pentru că dorința generală această eră: de a vedea odată urnită mulțimea, de a vedea viața politică manifestându-se în cercurile cele mai largi.

Iată linia dreaptă în care trebuie să se miște și de aci înainte politica noastră. Nu în diferiții apărători, nici între zidurile parlamentului este a se căuta forța noastră. Această putere își are temelia numai în popor. La el trebuie să facem apel și deaci înainte, cu el trebuie să ne sfătuim pururea în zile grele și în zile de sărbătoare. Căci indivizii singuratici vin și trec, ori câtă ar fi valoarea lor; sub forța împrejurărilor și a mediului în care ajung, se mlădie adeseori și ostenesc, pe când poporul rămâne vecinic același, zid trainic și fântână dătoare de viață, din care cei ce îl conduc trebuie să innoiască, să se oțelească, pentru a putea duce luptă mai departe. Deputații pot greși, pe când poporul se abate cu anevoință din calea-i dreaptă. Deputații pot fi ademiniți de slava ușoară ce-i încunjură, pe când contactul cu poporul îi readuce la simțul datoriei.

Nu cunoaștem viața politică dinaintea proclamării pasivității, nici modul cum pe atunci își îndeplineau deputații români datoria către popor. Cât privește însă epoca de-acum, vedem că ea începe a se înjgheba binisor. Timiditatea și chiar

puțina stângăcie a primelor debuturi românești în parlamentul țării au dispărut și reprezentanții noștri au intrat în toate obicinuițele de formă și de fond ale partidelor cu trecut parlamentar. Iar cât privește activitatea lor extra-parlamentară, pornește și aceasta a se accentua și a lua o direcție cu totul multămitoare, pe cum a fost și campania pentru votul universal. E un câștig acesta față de trecut și trebuie să-l constatăm cu bucurie.

*

Asupra contactului cu poporul trebuie să mai stăruim puțin.

Noi, Românii din Ungaria, cari nu avem o aristocrație de baștină și trăim cu toții foarte aproape de popor, încât suntem în măsură de a-i cunoaște pe deplin sufletul și trebuințele, ar trebui să avem cea mai firească îndemânare în atingerea cu dânsul. În glasul nostru, în gândurile ce-i desfășurăm, el ar trebui să se recunoască cu ușurință.

Și totuși nu se întâmplă întocmai. Școala și viața ne-a mai îndepărtat de mulțime și a pus multe stavili, mai mari și mai mărunte, între unii și alții. În cuvântările ținute înaintea poporului se resimte adeseori o notă străină. Cuvintele curg aspre și greoaie, adeseori cu un accent cu totul neromânesc. Ideile izbucnesc val-vârtej, fără netezire și fără căldură comunicativă. Fraza tipică și goală ține adeseori locul unui plan orânduit de vorbire. Și astfel efectul așteptat întârzie, impresia ce rămâne e vagă, sau turbure, — căci stând

să faci bilanțul la tot ce s'a vorbit și la felul cum s'a expus, poți să reduci totul la două-trei gânduri lămurite.

Insistăm asupra acestor scăderi, fiindcă ne dăm bine seama de importanța ce o au vorbirile către popor. Una este a face o bună figură în parlament și altceva a ști să te prezinți înaintea țărânilor. În parlament, mai ales în cel maghiar, cu pregătirea frumoasă ce o au deputații noștri, pot ori când să susțină cu dibăcie discuțiunea academică asupra unei legi, pe când în fața poporului ei nu mai sunt legislatorii șurubari, nici interpreții de paragrafe, ci părinți și dascăli în același timp, și cuvântările lor trebuie să fie o hrană sufletească, oferită cu măiestrie. Poporul, cu mentalitatea sa aparte, așteaptă nu numai o critică severă a guvernului și a legilor, ci orientări generale, cuvinte instructive în chestiuni politice, culturale și economice. O școală, — școala pentru cetățenii români ai acestui stat — iată ce trebuie să fie adunările populare.

Dar, în această ordine de idei, trebuie să trecem la altă întrebare. Admițând că rostul unui deputat român nu este numai acela de a face opoziție guvernului, ci de a pregăti pe cetățeanul român pentru viitoarea lui viață constituțională, de a-l introduce adecă în cunoștințele tuturor drepturilor ce-i revin, naște întrebarea: ce calități trebuie să întrunească un asemenea deputat? Un punct care iarăși trebuie lămurit, căci, da,

FOILETON.

Răsună toaca...

*Răsună toaca de utrină
In pacea unei nopți târzii
Și rînd pe rînd câte-un opaiț
Ș'aprinde-n mutele chilii...*

*De glasul ei tresai pe pernă,
Măicuță tu, cu chip frumos
Ș'alergi în grabă la altarul
Mântuitorului Christos...*

*Te văd în colțul vechi de strană
Cum stai supusă de răstriști
Și-atîta jale pare scrisă
În ochii tăi curați și triști...*

*Și cum te'nehini în rugăciune —
Eu mă gândesc înduioșat:
Nemilostiva toacă-a nopții
Ce vis frumos ți-a tulburat?...*

Octavian Goga.

VIEAȚA LITERARĂ.

I. Gustul.

Să privim mai deaproape la acest tiran care decide în toate, la *gustul* în artă și literatură, singur suveran și infailibil. Teoriile cele mai complicate, învățătura cea mai îmbăcșită se sfarmă de legea simplă și convingătoare a gustului. Ea singură ne călăuzește în toate manifestările noastre sufletești, ea singură determină progrese și curente.

Gustul este o însușire cu care te naști, un talent ca oricare altul pe care îl moștenești și pe care poți să-l cultivi și să-l dezvolti în cursul vremii. El este acea facultate sufletească de a prinde repede și sigur armonia de tonuri, culori și mișcări în ori-ce manifestare a firei sau a vieții omenești, de a-ți da seama cu ușurință de tot ce-ți atinge mai plăcut simțurile și-ți poate face viața mai frumoasă.

Fiindcă un om de gust este mai mult sau mai puțin un artist, el nu poate fi confundat cu omul de știință. Rațiunea rece nu poate niciodată să înlocuiască pe deplin lipsa de gust. Și ori-cât s'ar încerca cineva să învețe din carte această însușire, el nu va reuși, căci impresiile primite din afară nu depind numai de voința și de rațiunea fiecăruia.

Într-o parte acestui adevăr se păcătuiește mult la noi. Un om cu oarecare cultură literară

sau științifică, se crede numai decât chemat să dea direcțiuni estetice. Lipsit de putința de a se impresiona sincer și a cunoaște și gustă frumos pe cale firească, el se conduce de reguli fixe, de norme create de alții, sau înlocuiește gustul și priceperea prin o neincetată frazeologie, ce se schimbă de pe o zi pe alta. Arta selecționării precise e străină de acest fel de judecări.

Un om de gust la noi a fost de pildă d-l Maiorescu. Recitească orișicine operele lui, și vadă, câtă lumină eră în gândul și în cuvântul lui, câtă siguranță în selecționarea talentelor de atunci, câtă insistență pentru frumusețea formei și sinceritatea simțământului. În schimb un antipod al d-sale, un om care caută să acopere lipsa gustului prin inteligența sa și prin mulțimea scrisului este d-l Iorga. Meargă ori și cine la Vălenii de munte, în acel sat banal cu ulițe prăfoase și povărnite, cu miros de buți de țuică, — locul lipsit de orice podoabă, unde se bate toba „cursurilor de vară“ și va avea icoana perfectă a unui gust comun, trivial.

În genere lipsa de gusturi alese se simte astăzi. Oamenii aștia, cari iau asupra lor sarcina de a se face mijlocitori între public și artiști, uită că datoria lor este de a căuta numai frumosul în toate și a-l semnală cetitorilor. Ei fac negustorie, oferă marfă cu toptanul, și bună și rea, și în loc de a cultiva, ei strică și pervertesc. Și dacă starea asta va mai dăinui, dacă propa-

de calitatea deputaților depinde în mare parte viitoarea noastră izbândă politică.

Cuvinte nu avem ca de actualii noștri deputați să fim nemulțumiți. În alegerea lor au hotărât adeseori și împrejurări locale și întâmplarea, dar în genere sunt bărbați ireproșabili. Cât pentru viitor însă, prevedem că imbulzala va fi mare: situația tulbure, slăbiciunea organizației și poftele omenesti vor aduce pe mulți la suprafață, cari vor cere mandatele poporului. Selecțiunea se impune și câteva condiții generale trebuie fixate.

Când e vorba de soarta neamului, orice vanitate trebuie înăbușită, căci ori și cine trebuie să înțeleagă, că în parlamentul țării nu ne pot reprezenta decât fiii cei mai distinși ai neamului, iar alegerea ori cărui om de-a doua mână, ar fi o greșală politică. Cei slabi ar trebui ei singuri să aibă cumințenia a se da la o parte, căci altfel vor fi pururea un balast și o pedecă în calea succesului. Pe cei distinși îi cunoaștem după cultura lor generală, după felul cum ne dovedesc că pricep rostul actual al neamului, cum vorbesc și scriu limba lui, cum se însuflețesc de trecutul lui social și cultural. Și-i mai înțelegem după felul cum își iubesc neamul în general și problemele lui culturale superioare și după cum știu să aducă în legătură interesele noastre cu ale celorlalte neamuri. O serie întreagă de pretențiuni deci, iată ce ridicăm față de viitorii deputați, căci s'a isprăvit cu anii de practică și cu dilettantismul și politica noastră trebuie să se îndrumeze, cătră maturitate.

Dacă astfel se va întâmpla, dacă vom reuși să ne găsim bărbați inzestrați după cum am arătat, suntem siguri că și fizionomia întrunirilor populare viitoare o să fie mai vie, mai românească și toată propaganda politică în mulțime mai încoronată de succes, spre bucuria celor de astăzi cari au făcut numai începutul.

gandele diverse nu vor încetă și deasupra lor nu se va ridica un spirit ales, un gust convinsgător, epoca noastră va avea în multe direcții un caracter anarhic. Când în literatură e un belșug de producție, ca astăzi, orientarea e totdeauna anevoioasă și gustul public periclitat.

Singura noastră mângâiere în aceasta privință este însuș publicul cel mare, poporul nostru, care din fire este inzestrat cu destul bun simț pentru a nu îngădui să i-se falsifice gustul. Neamul nostru de pretutindeni dovedește foarte multă înțelegere pentru artă și frumos în genere. În dragostea lui pentru natură, pentru cântece și dansuri, în simțul lui pentru forme armonice și curăție, în cunoscuta-i îndemănare la întocmirea artistică a costumelor sale, în sfârșit în toată firea lui sunt date, deși uneori în formă primitivă, elementele puternice ale gustului său ales, din care vecinic se vor înnoi artele noastre și curentele se vor readuce la justa lor matcă.

II. Comercializarea.

Am lăudat odată fecunditatea scriitorilor de astăzi. Bogăția de cărți de cuprins literar, numărul mare de biblioteci și de reviste se deosebește plăcut de mișcarea literară înceată și săracă de altădată. Sgomotul cel mare, cu polemici până la cuțite, cu rivalități și psihiclericuri, dă vieții o culoare mai vie, mai simpatcă. Partea cea bună în toate este pătrunderea în mulțime, creșterea

Tăcere și „urbanitate“. Cetitorii noștri își aduc aminte de lămuririle ce cerusem ziarului „Telegraful român“ în chestiunea odioasei „scriitori deschise“ a d-lui Dr. E. Babeș, cătră d-l „Moldovan Grigorie“ în care se cuprindeau tiradele unei curteniri dubioase la adresa numitului domn „Grigorie“. Eram în drept să cerem aceste lămuriri dela un ziar socotit totdeauna ca organul expresiunii oficiale a cercurilor noastre bisericesti. Eram în drept, fiindcă în acest ziar *impus* preoțimei noastre se aduceau elogiul unui individ care prin atitudinile lui își câștigase brevetul de trădător al neamului din care s'a ridicat. În numele opiniei noastre publice consternate ne-am socotit deci de-o datorie să elucidăm un moment de condamnabilă dubietate și am solicitat o rectificare... A trecut însă o bună bucată de vreme și redacția pomenitului ziar a rămas sub ocrotirea tăcerii prea puțin onorabile.. În schimb ne-a onorat cu răspuns „autorul“, D-l Dr. E. Babeș.

Cetitorii noștri își aduc aminte că noi am declinat dela început această favoare. Prea convinși de ingratitudea unei discuții cu autorul, noi ceream lămuriri aceluia cari prin rostul lor sunt în măsură de-a determina linia de conduită politică a vechiului nostru organ bisericesc. Intemeiați pe principiul elementar, că orice ziar nu poate găzdui în coloanele sale decât păreri cari i-se unesc cu direcția și programul ce urmărește, — noi solicitam lămuriri în chestiunea unui articol pe care îi socoteam cu totul opus credințelor politice ale factorilor cari hotărăsc soarta acestui ziar.

Ne răspunde însă D-l Babeș. Redacția a tăcut și atunci, tace și acum. Adorabil principiu de a servi opinia publică. Să vedem dar ce spune oaspele bunului „Telegraf“.

Două sunt punctele de apărare ale neobositului publicist.

Iată cuvintele eminentului avocat: „După părerea mea, prima chemare a presei libere și independente e aceea de a informa publicul cetitor **despre toate și în toate direcțiunile, deci de a deschide coloanele pe seama tuturor declarațiunilor**“ etc.. În acest chip interpretează menirea presei d-l avocat. Incontestabil că această judecată cuprinde o picătură de adevăr și e o etichetă aplicabilă cu deosebire la „presa evreo-maghiară“ din Budapesta. Dar alta e menirea presei noastre. Și aici se despart cărările noastre de logica

enormă a publicului cetitor, care lipsește așa de mult în trecut.

Dar părțile slabe ale acestei mișcări sunt și ele destule. Propaganda cea largă a produs setea de cetit, iar producția trebuie să crească și ea în raport cu cererile publicului. Se ivesc odată editori cu duimul, cari văd că sunt afaceri de făcut câtă vreme interesul pentru literatură e așa de cald. Aceștia fac apel la scriitori, îi iau în întreprindere ca impresarii pe artiști, încep a supralicită în oferirea onorariilor, iar scriitorii se execută. Și iată cum s'a pornit și la noi de-a binele comerțul în literatură.

În aparență ar trebui să ne bucurăm de acest fel de progres, căci orișicum e un bun semn că se caută în sfârșit și „marfa intelectuală“. E nădejde că astfel scriitorii nu se vor mai plânge de sărăcie și că nu vor mai stă în cărca vre-unui binefăcător mecenat, nici nu vor mai fi siliți să-și târască visurile și rimele lor prin spelunci și cafenele. Bunastare și liniștea vieții nu sunt tocmai de disprețuit.

Sigur este însă că toată comercializarea asta merge în bună parte pe socoteala calității producției literare. Câștigul poate fi și el un stimulent pentru creare, dar în mare parte e totuși în defavorul ei și coboară arta și toată activitatea sufletească la un fel de meserie. Numai este îndemnul curat și desinteresat de care te conduci, numai e necesitatea aceea irezistibilă de a-și ex-

oaspelui dela „Telegraf“. Noi judecăm sub alt raport importanța presei noastre. Suntem anume de credința că nu atât caracterul informativ justifică dreptul de existență al gazetăriei noastre, cât munca de *îndrumare și lămurire a opiniei publice* în chestiunile de interes obșteșc. La noi fie-cărui ziar i-se pretinde un anumit program pentru realizarea căruia se angajază să ducă luptă. O gazetă la noi nu e o prăvălie în care e servit ori-cine nici o cafenea la a cărei mese orice individ își poate sorbi șvarțul... Gazetăria noastră n'are nici decum datoria „să informeze publicul cetitor *despre toate și în toate direcțiunile*“... Dimpotrivă are să-și orânduiască toate forțele într'o anumită linie de bătaie să lupte pentru creșterea cetitorilor săi în vederea unui ideal. Iată de ce nu putem primi cuvintele D-lui Babeș prin cari caută să justifice tiparele răbdurii lui „Telegraf“. Iată de ce rămânem tot mai nedumeriți în fața tăcerii acestui organ. Nu știm un singur precedent în trecutul publicisticii noastre — când un ziar ar fi publicat consecuent articole cu cari nu s'a identificat... „Telegraful“ însă de doi ani de zile încurcă lumea cu articolele D-lui Babeș... Când se îngroașă gluma, când D-l B. întinde coarda prea tare, atunci „Tel.“ răspunde cu gravitate: „Redacția nu ia răspunderea“. Ei bine, această stare e ridicolă... Am fi în drept să-i socotim pe cei cari stau în funtea acestui organ de oameni cari habar nu au nici de cele mai elementare îndatoriri ale publicisticii... Dar altul e putregaiul acestei Danemarce.. Și noi vom aprinde lumina în curând..

Al doilea punct de apărare, e chestiunea „urbanității“. D-l B. vorbește de „obiceiul între oamenii culti și după cum se cuvine să se folosească fiecare tînăr cult față de oamenii aflători în poziție mai însemnată etc... Cunoaștem această cultură, urbanitate și toate calitățile hibride de cari suntem sătui până în gât. Această „urbanitate“ naște ciardașurile la petrecerile românești, această „cultură“ îndoiaie mijlocul și ne arată zilnic icoana păcătoasă a capetelor plecate. Cu acest sentiment de „urbanitate“ spune și d-l Babeș lui *Moldovan Gergely*: „*fiu credincios al națiunii*“. Dacă cultura și urbanitatea au astfel de îndatoriri rușinoase, — mai bucuros vrem să fim socotiți de sălbatici din partea d-lui avocat.

Celelalte cuvinte din garmondul d-lui Babeș nu au nici o importanță și fac parte din prea mo-

terioriză un gând sau o simțire, ce te determină: ținta definitivă rămâne câștigul acela material ce-ți zimbește și te atrage.

Se naște astfel o încordare a forțelor, se lucrează mai repede și mai mult. Gândurile rămân neprecizate, persoanele cu viața și caracterele lor neaprofundate, totul se diluiază și se precipită. Desvoltarea aceasta — dacă peste tot poate fi numită astfel — este cu totul nefirească și chiar nefolositoare în fondul ei, căci nu în cantitate, ci în calitate se caută valoarea unei literaturi.

O altă parte rea a acestei opere de vulgarizare este atragerea la muncă a multor elemente slabe și dubioase, cari în împrejurări normale de viața literară nu ar putea să conteze. Diletanți îndrăzneți, îndrugițori de platitudini, ziaristi fără talent se furișează pe lângă vre-un editor sau conducător de bibliotecă și când nu reușesc cu „opere“ originale, se strecoară cu vre-o traducere, numai să poată fi în rând cu ceilalți. Grație acestor intruși, piața literară va fi inundată de multe umpluturi și mai ales de foarte multe traduceri, prin cari se va căuta a se înlocui lipsa de opere originale de valoare. Peste tot traducerile încep a avea un mare rol în comerțul literar și va fi bine să fim cu mare băgare de seamă față de ele.

Iată de ce fecunditatea literară, pornită din interes comercial, poate fi păgubitoare și nu constituie un motiv de a ne bucura de ea, — căci ea

amintitele regule, însoțite de un călduros și însemnat „Apel pentru unificarea ortografiei române“.

Pentruca acțiunea inaugurată de Academia Română să-și ajungă frumosul și nobilul scop, de sine se înțelege, că toți cărturarii noștri, atât cei dela orașe cât și cei dela sate, și mai cu seamă aceștia din urmă, fiind ei zilnic în atingere cu țărani, încă au avut și au mare și sfântă datoriță să scrie cu noua ortografie, contribuind astfel și ei în mod destul de însemnat la uniformitatea ortografiei noastre, cece e identic cu întărirea fundamentului culturii noastre naționale.

Durere însă, apelul „Asociațiunii“ a fost desconsiderat și bagatelizat, nu i-s'a dat atenția cuvenită, căci e lucru foarte bine cunoscut — despre aceasta mai cu seamă redacțiile ziarelor și revistelor noastre pot servi cu dovezi număroase, dovezi eclatante, zdrobitoare, — că o însemnată parte a cărturarilor noștri, ca medici, avocați, preoți, învățători, oficanți de bancă etc., n'au nici idee de noua ortografie a Academiei, ei și acuma scriu cu atât de tocita și imposibilă ortografie etimologică; unii însă nu cunosc nici această ortografie, căci scriu *dupăcum îi taie capul, scriu din stomac, schimonosind în mod barbar, în modul cel mai cumplit și sinistru* frumoasa noastră limbă.

E trist și dureros, e revoltător; e o injurie adusă frumoasei noastre limbi românești acest fapt, și astfel cu toate armele de cari dispunem trebuie să luptăm pentru totala-i distrugere.

Imprejurarea, că o însemnată parte a cărturarilor noștri, nici după patru ani de zile nu și-au iusușit noua ortografie a Academiei, servește în mod foarte simțitor în contra interesului și prestigiului culturii noastre naționale; în astfel de împrejurări anormale noi niciodată nu vom ajunge la uniformitate deplină în ortografie; țăranul român niciodată nu va cunoaște, nu își va însuși noua ortografie a Academiei; iar aceasta la nici un caz nu ne poate servi spre laudă și cinste, ba e chiar o crimă națională din partea cărturarilor noștri.

Puțină, foarte puțină bunăvoință și sinceră dragoste pentru interesul culturii noastre naționale, și atunci nobilul și frumosul scop al Academiei Române cu siguranță se va realiza, iar neamul românesc va face un pas înainte, un pas de însemnată istorică, pe terenul culturii naționale.

Alex. Țințariu.

La deschiderea Teatrului Național din București.

De Horia P.-Petrescu.

Se vor deschide în curând porțile „Teatrului Național“ din București. Pe prima noastră scenă o să se desfășoare o nouă serie de piese teatrale, mai mult sau mai puțin aplaudate.

Direcția cea nouă a Teatrului Național anunță în liniamente generale repertoriul plănuț pentru stagiunea, care se începe. Sunt o mulțime de piese, de toate categoriile, dela cele clasice („Don Carlos“ și „Egmond“) până la cele moderne („Dracul“ lui Molnár, de care nu prea aveam lipsă „Femeia goală“ de Bataille, etc.), dela piesele cu teză (Dumas f.; Ibsen, Björnson) până la cele sentimentale, spectaculoase („Alt Heidelberg“ de Meyer-Förster). Intre acestea, două piese originale: „Mărul“ de Zaharie Bârsan și „Cometa“ de Anghel-Iosif.

Nu va strică, la nici un caz, să insistăm puțin asupra legăturilor, cari există și cari ar trebui să existe între noi, cei din Ardeal, și teatrul românesc bucureștean.

Cu prilejul expoziției naționale de acum doi ani, n'am avut fericirea de a vedea nici o reprezentare dată pe scena aceasta, deși sutele și miile de excursioniști români au dorit să audă grai românesc respicat de pe scena, care are datorită să se impună la noi, în urma tradiției sale și a locului care-l ocupă. În schimb am căpătat reprezentațiile de circ din Arenele romane, cari pot să entuziasmeze — nu-i vorba — inimile naive, dar n'au calitățile spirituale, cari să rămână imprimate în sufletele ascultătorilor.

Cu totul altfel ar fi îndeplinit misiunea aceasta o reprezentare îngrijită a Teatrului Național. Dar ce a fost a trecut și nu se mai poate îndrepta.

A ajuns alt conducător la cârmă. Ziarele din România publică zilnic știri despre pregătirile, cari se fac pentru stagiunea viitoare. Se înregistrează și la noi știrile acestea, dar cred că li se dă *prea puțină* importanță din partea publicului nostru.

Motivele sunt mai multe. Cel mai de căpetenie e distanța. Ori și ce s'ar spune, nu poți să urmărești cu interes deosebit — fără doar de ai trăit mai mult timp la București sau în orașele mari streine, vizitând teatrele — nu poți urmări, zic, întreg repertoriul cu tot interesul, care s'ar cere. Dacă nu cunoști pe actori, dacă

n'ai fost nici când de față la o reprezentare teatrală în București, dacă nu cunoști mai bine gustul publicului, înaintea căruia se joacă piesa, e greu să citești cu interes *mai pronunțat* laudele sau observațiile despre amănuntele jocului cutărui sau cutărui actor, despre scenăria din actul I. sau al II-lea sau despre felul cum a primit publicul întreagă piesa X sau Y. Și în rolul acesta ne aflăm cei mai mulți, noi, cei de sub domnia străină.

Alt motiv e că nu corăspunde firii noastre (fiindcă n'am avut ocazie) direcția pieselor franțuzești moderne, cari fac serie pe scena din București.

Alt motiv, și mai mare, e că nu suntem în curent cu evoluția teatrală de acum și asta nu din vina noastră. Constelația politică a contribuit mult ca atenția noastră să fie îndreptată într'alte direcții, mult mai arzătoare pentru moment.

Pe lângă toate cauzele acestea, cari sunt circumstanțe atenuante pline de greutate, cred că nu ne îndeplinim nici chiar datoria, care ar trebui să o avem față de instituția Teatrului din București.

Nu va trebui, firește — să ne ațintim atenția asupra jocului de scenă al actorului, pe care nu l-am văzut nici odată, deși o descriere literară a acestui joc prinde bine, de multeori, nu va trebui să urmărim întreagă activitatea teatrului amintit, din fir în păr, căci nici n'am avea *puțința* — dar va trebui să fim orientați și informați din mâna 'ntâi despre viața acestei instituții, care e un punct cardinal al vieții culturale la un neam, dacă ține la cinstea sa.

Va trebui să ne pătrundem de acest adevăr, va trebui să-l controlăm vecinic și să nu lăsăm să dispară interesul față de el.

Vrem să ne vedem odată visul cu ochii: să ne avem și noi teatrul nostru, deocamdată teatru ambulant, mai apoi — cine știe în câte zeci de ani? — unul stabil, din peatră și cărămidă. Cum vom ajunge însă la țintă? Desconsiderând ce — de fapt — avem?

De aceea să aruncăm ochii peste munți.

Dupăcum avem legături cu literații de acolo — și așa este firesc — tot astfel să avem legături și cu teatrul de acolo.

Un teatru fără de repertoriu bogat nu se poate închipui. Ce nutremânt vom da noi teatrului nostru, dacă vom voi să înființăm unul?

Atunci, m'am gândit să-l cobor în vr'o boltă din lazaret... O jumătate întreagă de zi mi-a luat sarcina asta tristă. Și-ți spun drept, mi-a trebuit mult curaj... Poftim, domnule, și azi, când cobor partea aceia a insulei într'o dupăamiază cu vânt, îmi pareă că port încă mortul pe umeri*.

Sărmanul Moș Bartoli!.. Sudoarea ti curgeă pe frunte, numai la amintirea pățaniei de odinioară.

Mesele noastre treceau așa, în vorbiri prelungite: farul, marea, povestiri de naufragiu, istorii cu bandiții corsari.

Apoi, veniă noaptea. Gardianul dela primul cart își aprideă felinărașul, își luă pipa, o carte groasă, — Plutare — întreaga bibliotecă a farului și ieși.

În vremea asta, eu mă așezam afară, pe terasă.

Soarele, lipit de mare, intră în apă din ce în ce mai repede, târând întregul orizont după el. Vântul adia, insula prindea o culoare viorie.

Pe cer, lângă mine, o pasăre mare trecea greu: eră vulturul din turnul genovez... Marea se întunecă. Puțin câte puțin — și nu se mai vedeă decât brăul alb de spumă, din jurul insulei...

Și dintr'o dată, deasupra capului meu, țășnea o lumină mare, blândă. Farul eră aprins. Lăsând toată insula în întuneric, fâșia luminoasă cădea pe largul mării, și eu eram pierdut acolo în noapte, sub marile unde strălucitoare.. Dar vântul, se răceă din ce în ce. Trebuia să intru.

Închideam poarta cea mare, propteam drugii de fier, apoi, urcam scara de fontă care îmi tăcănea sub picioare și ajungeam în vârful farului. Aici eră lumină berechet!

Inchipuiți-vă o lanternă uriașă, cu tot felul de reflectoare. Când intram acolo, parcă orbeam.

Puțin câte puțin apoi, ochii mi se obișnuiau și mă așezam sub lampă, alături de gardian, care citea pe Plutare cu voce tare, de frică să n'adoarmă..

Afară — noapte — abis. Pe balconul care ocolește farul, vântul aleargă ca un nebun, urlând. Farul troznește, marea se umflă.

Din când în când, un deget nevăzut bate în pereți: vr'o pasăre de noapte, atrasă de lumină. În lanterna scânteietoare și caldă, numai pâlpăitul flăcării, șgomotul uleiului care se mistuie, — și un glas monoton, psalmodiind viața lui Demetrius și a Phalerei...

La miezul nopții, gardianul se ridică, asvarleă o ultimă privire în jurul său — și coboram.

Pe scară ne întâlneam cu celalalt camarad, care se urcă la slujbă, frecându-și ochii; luă și el pe Plutare.

Apoi, înainte de a ne culcă, noi intram o clipă în camera din fund, și acolo, la lumina unui felinăraș, gardianul scria pe cartea farului, deschisă totdeauna:

Miezul nopții. Marea agitată. Furtună. Vapor în larg.

Grădina.

In zorii zilelor de primăvară
Când se îmbracă cerul în lumină
Și frunzele în pietre nestimate —
Ești mai frumoasă ca oricând, grădină...

Un cântăreț cu hainele de aur
Cu trâmbiță de-argint răsunătoare
Izvoarelor și pasărilor toate

Vestește răsăritul cel de soare,
Întregul cer, câmpia depărtată
Se scaldă dintr'odată în lumină,
Și-atunci să vezi ce cântece și jocuri,
Ce glume nu răsună în grădină!...

Închis în verdele-i palat de frunze
Un cântăreț cu hainele albastre
Din trâmbiță de aur chiamă zarea

Să vadă 'mpodobirile-ți măiestre
Și tuturor le pari că ești o zână
Din basmele străvechi, fermecătoare
Grăiasă alintată 'n sărutarea
Și-n ochii dragi ai celui ce răsare;

Și-așa cum stai, frumoasă și cu fruntea
Împodobită 'n flori și diademe —
În lumea basmelor fermecătoare
Un urăjitor aștept să te rechem...

...
Târziu, când nemilosul vânt alungă
Pe cântăreții toți de-odinioară,

Cari piese teatrale vor intrupa „mărgăritarele“ repertoriului? Căci cu 5 sau 6 comedioare într'un act nu facem nici o ispravă. Ne mâncăm teatrul ca țiganii biserica.

Și alta. Nu vom rămâne noi vecinic la glumele rudimentale, la anecdotele lui Speranță. (Nu zice nimeni, să nu mai figureze, deocamdată, în programele noastre.) Cu asta nu susține iarăși nimeni că avem să începem deodată cu Ibsen și cu Maeterlinck. Dar — va trebui să ne ridicăm și noi. În Brașov, în Sibiu, în Blaj și în celelalte orașele ale noastre se va pretinde, treptat-treptat, tot mai mult. Altul va fi repertoriul pentru sate și altul pentru orașe. De multeori va fi identic, de multeori nu. Căci așa e prea firesc.

Zaharie Bârsan a simțit-o aceasta și începe să facă selecția. Sunt primele încercări, împreunate cu succese și înfrângeri parțiale. Dar din împărțea asta de întunec și lumină iese linia, care ne va da directiva.

Dar experiențele acestea le putem urmări bine și în România. Suntem noi deosebiți întrucâtva ca fel de cugetare cu cei de acolo, dar nu suntem cu desăvârșire străini. Putem învăța multe dela frații noștri. Școala, care ne lipsește, școala teatrală, o putem urmări la București, la Iași și la Craiova. Unul sau altul va zâmbi. O, nu, n'are ce zâmbi de loc. Cel puțin aceasta ar trebui să fie ținta noastră, deocamdată: să urmărim cu atenția încordată ce se petrece pe scena românească din România.

Spre scopul acesta avem lipsă — bine înțeles — de informatori conștiențioși. Să nu se găsească? Să nu fie în interesul ziarelor și revistelor noastre să aibă rapoarte despre viața teatrală din România? Dar rapoarte, cari să poată fi cetite cu folos de publicul nostru.

E deosebire între raport și raport. Trebuie să te transpui în felul de a cugeta al cetitorului tău, să-i îndrumi atenția asupra lucrurilor, cari crezi că-i pot folosi, că-i pot lămurii o notă necunoscută până atunci în istorie, în literatură, în artă.

Să luăm proiectul repertoriului de acum al teatrului din București. La „Falimentul“ lui Björnson să se amintească școala dramatică franceză, sub influența căreia a fost scrisă piesa, să se aducă exemple (exemplul cel mai bun urmează în piesa lui Dumas-filul), la „Don Carlos“, de Schiller, să se facă istoricul piesei, să se dea o

Când frunzele în staturi fără viață
Pornește, de dor, în urma lor să moară,
Când glasul corbilor răsună jalnic,
In mugetul pornirii de răscoală:
„A fost un vis, minciună, nebulie
Tot ce-ai crezut că e podoabă, fală!...“
Când crengile regretă curcubeul
Strălucitor al bobelor de rouă, —

Nu știi de ce, în minte-mi te aseamăn
Cu-un crai slăvit, din uremurile nouă...
Victor Eftimiu.

Păr. Vasile Popovici din Oradea, a trecut câteva zile prin Sibiu, după o lipsă de șase ani. Cu acest prilej, ne-a fost dat s'auzim iarăș frumoasa voce de tenor a prietenului nostru, despre care se spune că nu mai cântă ca altădată.

Atât la slujba pe care d-sa a oficiat o la Catedrală, cât și la întrunirile intime, unde a cântat, părintele Popovici a dovedit că e și azi, cel mai bun tenor pe care l-a dat Ardealul.

„Magnificența sa“ e titlul pe care „Gazeta Transilvaniei“ îl dă amicului I. Popovici, agregat universitar la Budapesta.

De multă vreme circulă în presa noastră acest caraghios fel de epiteze. Atâția prieteni de-ai noștri au fost rând pe rând „Măria ta“, „Prea venerat“, „Venerabil“, „Ilustritate“ — încât nu ne mirăm deloc de noua magnificență. Frate Popovici!...

analiză amănunțită, (a, ce subiect multămitor! „Dă libertatea gândirii!“ exclamația marchizului de Posă) deasemenea la Egmond, la piesa lui Ibsen să se arate evoluția tehnicii teatrale, contrastul între Shakespeare și Ibsen, între spiritul nordic și sudic, piesele franceze moderne să se tracteze dintr'alt punct de vedere (insistându-se la noi, poate, mai puțin asupra lor), cele originale să se tracteze pe larg, cu amănunte, cu citate.

E imposibil, dar absolut imposibil să crezi că astfel de rapoarte nu vor fi cetite cu plăcere.

Să nu se găsească astfel de corespondenți în București? Acum, când atenția poate fi și mai vie, din cauza colaborării părechii Bârsan la Teatrul Național?

Să nu ne fie rușine că știm atât de puțin despre prima noastră scenă? Să n'avem muștrare de cuget că vrem să ridicăm mâine-poimâne un „teatru“ și noi nu suntem în stare nici chiar să urmărim activitatea unui teatru, și acesta românesc?!

Ce știm noi de teatrul din București? Ce știm noi de cel din Iași? Am auzit noi vre-odată — afară doar de dimisia unuia sau aceluialt director! — ceva despre ce se joacă la Iași?

Și, inchipuiți-vă, cu câtă dragoste ne-ar urmări și directorii de dincolo, dacă ar ști că ne interesăm, să-i urmărim cu atenție, că aplaudăm și noi când merită să fie aplauzați!

Astfel se țes legături trainice întreolaltă, astfel se ridică zidurile chinezești dintre frații de aceeași mamă, astfel se creiază alianțe sufletești, cari nu se pot nimici, nici cu sabia, nici cu focul. Azi literatura, mâine teatrul, poimâne „jocurile olimpice“.

Prețindeți, cetitori, astfel de rapoarte, cetiți-le, comentați-le, cetiți și fiți mulțumiți dacă se reproduc — dacă nu mai mult — cel puțin cele mai bune rapoarte teatrale din gazetele și revistele din România, și fiți siguri că vom face un pas înainte, un pas gigantic spre visul nostru, spre „Teatrul Național“. Căci altfel — altfel ar rămâne teatrul nostru vecinic un vis, iară noi n'avem lipsă de — lunateci...

Sibiu, Septemvrie 1908.

Din filozofia vieții.

Cartea marelui filozof și pedagog Frederic Paulsen profesor la universitatea din Berlin: „Die deutschen Universitäten und das Universitätsstudium“ (Berlin, Ascher & 1902) e o operă, în care se face istoricul și critica școalelor înalte germane, dela cari au pornit nu numai ideile cele mai înalte, ci și cele mai frumoase fapte pentru înălțarea poporului german, ce odinioară era desmembrat, iar azi merge în fruntea popoarelor.

Spicuim din părerile ilustrului bărbat de curând repausat unele cari, într'o formă sau alta, se potrivesc destul de bine la referințele noastre sociale și politice.

1. Despre scopul științei.

Știința nu e numai pentru învățați, ci pentru poporul întreg; cultivarea poporului întreg e cea din urmă țintă a oricărui progres și a oricărei cunoștințe și e cea mai frumoasă chemare a celor mai luminați. (pag. 148).

2. Despre semidoctism.

Semidoctul, — sub care eu înțeleg pe omul care vorbește „din auzite“ și care știe vorbi despre toate lucrurile fără de a ști ceva cum se cade, — se află din belșug astăzi, când toată lumea cetește în toată ziua despre toate lucrurile articole și păreri, fără îndoială... (pag. 156).

3. Despre ceie „fac carieră“.

„Facerea de carieră“ este, după spusele unor oameni de încredere, un rău, de care suferă Franța: toată lumea aleargă după o căpățuire a filor săi; de aceea întreagă creșterea

școlară e deja un exercițiu pentru „facerea de carieră“: cu șurubări, cu vărarea ca cu tolceriul a științii pentru examene, cu osanale pentru ceice numai căne-cânește au satisfăcut. Urmarea apoi e: pierderea încrederii în sine, a individualității și a spiritului de întreprindere; lucrare limfatică, așteptare și zăcărire să-i vie vremea, ori îmbulzire vehementă, cu incovoicare de spinare, cu poclonuri și falsă strădanie (pag. 156).

4. Despre sărăcia studentului.

Părerea lui Iacob Grimm: Lipsa te 'mpințenă la diligență și muncă, te păzește de multe aiurări și-ți inspiră o mândrie, care nu e nenobilă, și pe care conștiința vredniciei o susține față de cece le oferă altora poziția și avuția; ba eu aș chiar generaliza aserțiunea aceasta și aș atribui multe din cele prestate de Germani tocmai împrejurării, că nu sunt un popor bogat. Ei lucră din sus în jos și-și creiază multe căi caracteristice, pe când alte popoare umblă mai mult pe căi largi, bătătorite de alții. (pag. 165).

5. Despre biserica catolică. (Paulsen e protestant).

Biserica catolică e o putere mondială prelungă, ba în anumite privințe preste statele celelalte, cărora le este superioară prin întindere, prin vechime, soliditatea organizării și a stăpânirii sale. Stăpânirea ei se întinde peste toate continentele, ea a azistat la nașterea și pierirea a nenumărate state; ea a luptat deja cu imperiul Cesarilor romani și i-a învins, ea s'a răboit cu filozofia și știința antică, asimilând-o sau condamnând-o, dupăcum o află de bună; ea e în posesiunea unei catedre infailibile și a adevărului absolut. (pag. 177).

6. Despre influența mediului asupra părerilor istorice.

Nu încapă îndoială, că mediul în care s'a născut și a crescut cineva are o însemnată influență asupra concepției despre viața istorică. Cel puțin istoricele mișcări și forme de viață, cari stau în legătură cu marele contrast istoric dintre protestantism și catolicism, protestantul aproape neincunjurabil le vede altcum un catolic, fie chiar și independent și liber în cugetare. (pag. 179).

7. Puternicia științii germane.

Ferdinand Lot zice în „L'enseignement supérieur en France ce qu'il est et ce qu'il devrait être“ (1892): Eghemonia științifică a Germaniei e recunoscută azi pe toate terenele, fără excepțiune, de toate popoarele. E un fapt stabil, că Germania singură produce mult mai mult, decât celelalte țări laolaltă, prepotența ei în știință e analoagă prepotenței Angliei în ale comerțului și pe mare. Poate e relativ mai mare (pag. 210).

8. Câtă nepreocupare se poate cere dela un bărbat de știință.

Să fie aplicat să admită, să recunoască ca fapt tot cece unei cercetări cinstite i-se prezintă ca fapt istoric, deasemenea: să fie aplicat să admită și recunoască tot cece unei judecăți necorupte i-se prezintă ca consecvență a unei filozofii necesare, și în sfârșit: să fie aplicat să recunoască și să-și însușească cece unei judecăți morale i-se prezintă fără îndoială la o valoare superioară și ca o superioară măsură a valorii. Aceasta singurul fel de nepreocupare, la care se poate deobliga bărbatul de știință în aceste domenii (e vorba despre domeniul etice și a științelor despre istorie, religiune, drept și stat), nu însă la un astfel de nepreocupare, care ar implica o indiferență absolută față de obiectele cercetării sale. (pag. 300).

9. Despre statistica mincinoasă și despre „știința oficioasă“.

Dacă e dinainte hotărât ce rezultat să aibă statistica, atunci orice numărare e superfluă ori e mai mult o înșelare de sine... și nu e mai înțeleaptă decât înșelarea de sine a celui ce vrea

să se îmbogățească prin aceea că adaugă câțiva zero în cartea de conturi.

Așa și în economia națională și în știința de stat. Acestea sunt menite să formeze noțiuni generale pentru a cuprinde prin ele realitatea așa cum este. Acum, dacă noțiunile lor sunt decretate ori formarea lor e influențată prin favorizări și amenințări, atunci acele științe se degradează la rolul de simple manevrări sofistice de aparență, precum le inscensează un partid cu scopul de-a se menține la putere; poporul ca un ce întreg n'ar avea nici un interes față de ele, decât de-a se scăpa de ele. (pag. 312.)

10. Semnele regimului slab.

Cu cât are bază mai solidă o putere de stat, cu atât mai puțin sensibilă este ea față de critică, și cu cât se simte mai slabă cu atât mai cu grije va fi pentru apărarea față de atacuri și pentru sugrumarea critice publice. (pag. 318.)

11. Regimul ce se teme de revoluție.

Cu cât mai puternică e o formă de stat, cu cât îi e totodată mai bună conștiința în ce privește datoria de dreptate egalizatoare, cu atât mai puțin va fi recercată de atacurile de frică față de acțiunile revoluționare, cu atât mai puțin va simți neceșitatea de-ași aplica puterea față de ceice cugetă necorect. (pag. 321.)

12. Despre actele volnice ale regimului.

Între lucrurile cari nu-i iertat să-l ademenească pe bărbatul de stat, Bismarck numără și arătarea puterii (*show of power*). Rezultate curat formale, cari, fără folos real, dau numai indestulirea de-ași fi arătat puterea, nu sunt pentru puterea de stat mijloace aducătoare de liniște. (pag. 321.)

13. Adevărul și realitatea în politică.

Pentru adevăr este vreme; nu este însă pentru realitate, în care ocaziunea de-a lucra este un moment, pe care dacă odată l-ai prins trebuie să continui a-l folosi; gândul: ar fi trebuit să-l apuc din altă parte, te încarcă și te ologeste. (pag. 226.)

14. Despre șovinism.

Naționalismul exagerat a devenit un pericol serios pentru toate popoarele Europei; ele sunt expuse pericolului de-a pierde simțământul pentru valorile omului. Tras de păr, el nimicește, ca și confesionalismul, conștiința morală și chiar cea logică; noțiunile: drept și nedrept, bun și rău, adevărat și neadevărat, își pierd însemnătatea; lucrul pe care, dacă-l face altul, îl numim rușinos și neomenesc, în aceiaș răsufare îl recomandăm să-l facă poporul nostru față de o națiune străină. (pag. 331.)

Aurel Dobrescu, medicinist.

Ce este tuberculoza?

(Boala sacă).

Tuberculoza este o boală molipsitoare. Pricinitorii ei sunt niște microbi, niște germini mici cam ca a cincisuta parte dintr'un milimetru. După descoperirea acestor microbi, care s'a întâmplat acuma s vre-o 25 de ani, s'a putut afla și că în ce fel se întâmplă molipsirea și cum se pot ucide acei pricinuitori.

Microbii tuberculozei afară în natură nu se sporesc, și dacă apucă la razele soarelui pier cu toții. Deasemenea pier iute, dacă sunt expuși căldurii de fierbere, ori căldurii de cel puțin 60—70 de grade celsiene.

Molipsirea dela om la om se întâmplă mai ales prin tuse și prin praful ce se ridică de pe scuipatul tuberculoșilor. Dar nu orice tuberculos aruncă microbi de tuberculoză și de răsufarea liniștită a tuberculosului n'avem de-a ne teme, fiindcă nu conține microbi. Tot așa n'avem de-a ne teme de tuberculozul care grijește bine unde scuipă: sau într'o năframă, cu care nu umblă altcineva și care trebuie apoi opărită, ori într'un vas astupat.

Dar să nu se creadă că tot celce înghite microbi de tuberculoză cade în boala sacă. Pentru asta e de lipsă să aibă omul aplicarea de-a deveni tuberculos. Aceasta aplicare e sau moștenită, sau câștigată în viață.

Inghitirea de praf, care vatamă țesăturile plumănilor, precum și catarurile (răcirea, influența, pojarul, tusa măgărească), dar mai ales slăbirea trupului întreg produce aceea aplicare. La acestea se mai adaugă hrănirea slabă ori nepotrivită, lipsurile de tot felul, locuința nesănătoasă, prea marile încordări trupești și sufletești, aierul greu, — tot atâtea împrejurări din lupta grea pentru pâinea de toate zilele. Tot între cauzele cari produc aplicarea spre tuberculoză mai sunt de-a se numără acele, cari din vina noastră proprie ne dărâmă puterea de viață, precum este viața destrăbălătată și beția.

De când s'au aflat microbii tuberculozei și firea lor, frica de tuberculoză a scăzut, făcând loc grijei de-ai stărpl.

Chiar și părerea, că tuberculoza nu s'ar putea vindeca încă trebuie modificată. Pentru chiar dacă au apucat microbii acestei boale în plumani, trupul tot nu se dă învins. Țesătura cea mai fină a plumănei începe a se spori, iar celulele albe ale sângelui se adună în jurul locului atacat și încunjură microbii ca un fel de zid. Pe lângă asta se formează pe 'ncetul o capsulă din ce în ce mai tare, prin care acel cuib dușmănos e închis de toate părțile; astfel se poate vindeca tuberculoza.

Firește nu totdeauna merge lucrul așa de neted. Dacă țesătura plumănilor este slabă, atunci boala pătrunde tot mai adânc, producând tot mai multe îngrămădiri de „tuberculi“. Tuberculi cresc la mărime de nucă, de ou și se sparg și se scurg. Însă și aici mai poate veni vindecarea prin formarea de capsule, prin cari tuberculoza stă zeci de ani închisă, neputincioasă.

Dar dacă lipsesc împrejurările favorabile, boala umple plumănilor de tuberculi și sparge mai departe, până când, fiind nimicită întreagă țesătura a acestui organ, pier puterile trupului, care apoi cade răpus de veninul microbilor.

Din desfacerea oamenilor morți de bătrânețe ori uciiși în bătaie ori din întâmplare s'a aflat, că deși îi grozav de mare numărul celor morți de tuberculoză, totuși mai mare e numărul celor vindecați de această boală.

Pentru vindecarea tuberculozei e de lipsă, ca plumănilor să fie mai tari decât microbii și ca boala să nu fie prea lătită în plumani.

Îmbunătățirea nutririi, curățenia trupului, mișcare nu prea obositoare și aierul curat ziua și noaptea, acestea sunt mijloacele de căpetenie.

Va zice cineva: dacă se cunoaște pricinuitorii acestei boale, și dacă se știe ce le priește și ce-i stirpește, de ce mor atâția oameni de această boală?

Răspunsul e, că deși cunoaștem toate aceste suntem foarte departe de a le putea pune toate în aplicare. Iată de pildă e scris în trenuri să nu scuipi nimenea pe jos și totuși sunt cupele pline de scuipat, din care se poate ridică o mulțime de microbi. Pe lângă asta am văzut mai sus, că cele mai multe cauze ale lățirii tuberculozei provin din sărăcie, deci sunt grele de delăturat.

Totuși trebuie să mărturisim, că numărul celor ce mor de această boală se tot micșorează, și avem nădejde că vom ajunge și noi să avem prin frumoșii noștri munți câteva mari lăcașuri de tămăduire, cum au țările mai înaintate în cultură, în cari numărul victimelor s'a redus la jumătate.

Aur.

Din toată lumea. Orașul Rueil (Franța) nu mai lasă pe automobiliști să circule pe străzile sale.

— Numărul biliardelor în Franța, a scăzut cu 4000.

VICTOR EFTIMIU.

SPOVEDANIA UNUI REPORTER.

2. Cum am ajuns reporter.

Din ziua-aceea, nu l-am mai slăbit pe M. Fiindcă n'aveam ce face, mă țineam toată ziua de capul lui. Cutreieram, împreună cu el, mahalalele cele mai depărtate ale Bucureștilor. De câteori pe săptămână, ne abăteam la câte un spital, unde fusese „transportat corpul în agonie al sinucigașului“ sau „eroina dramei din gara de nord“.

Orizonturi noi, neașteptate mi-se deschideau.

Capitala asta, atât de prozaică, netulburată parcă de nici o întâmplare emoționantă, își arată fața ei adevărată.

Atâtea drame închide necitita rubrică a „Faptelor diverse“!

Afară de tejhetarul romantic și de guvernantele sentimentale, nimeni nu se uită la ultimile coloane din pag. III. ale unei gazete. Acolo, la „Intâmplări din Capitală“ se închide totuși, ce-au Bucureștii mai interesant. „Sinuciderea din str. cutare“, „crima unui nebun“, „Cadavru misterios“ — sunt clișee vechi, în dosul cărora se ascunde o dramă, totdeauna nouă în deslănțuirea patimilor.

Eterna poveste a fetei înșelate, care sfâșie cu vitriol obrazul amantului; tragedia visătorului neubit, care într'un amurg de toamnă se spânzură de un castan, la șosea; romanul casierului care pierde la cărți averea publică și sfârșește cu tâmpla găurită și afumată de un glonte; vechiul cântec al adulterinilor omoriți într'o noapte de iarnă, de soțul reîntors fără veste; dureroasa dramă a văduvei care închide ferestrele, aprinde un mangal, și adoarme, ca să nu se mai scoale, în mijlocul copiilor bolnavi și nemâncați; moartea tainică a unui frate, în ajunul deschiderii unui testament, — toate acestea și atâtea altele, se repetă așa de des, că nu-ți mai vine să cercetezi amănuntele. Armele răsbunării sunt aceleași, cauzele par aceleași.

Și totuși, ce interesantă e pregătirea inecată a dramei, chinurile sufletești ale celor ce mâine vor fi întinși pe o masă, la morgă, — sau asvârliți în chilia unei temnițe!..

Numără clipele de când mortul ce-l ai sub ochi, s'a întâlnit cu vinovatul pe care-l descoase judecătorul de instrucție. Vei prinde firul unei povești totdeauna nouă, il vei depăna încet și vei găsi inodări surprinzătoare. Te va uimi noutatea unui amănunt. Chipuri de melodramă, alături de oameni dintr'un roman bine scris, te vor pune pe gânduri. În familia unui atât de prozaic funcționar de minister, în ștearsa căsnicie a unui băcan, vei găsi tresăriri de suflet neobișnuite. Drama, atât de veche în liniile ei generale, are abateri cari uimesc pe cel mai îndemănat nucleu.

Acolo unde nu e vorba decât de fatalitatea oarbă, un scriitor realist va copia pagini uriașe.

Un foc grandios — siluetele pompierilor lunecând pe coperiș — căderea unuia — sdrobirea lui de pavaj, în fața miilor de ochi îngroziți; prăbușirea unei case vechi, peste o familie adormită; cadavru unui inecat, descoperit după săptămâni, în fundul Teilor; un lucrător cu mâna smulsă de cureaua unei mașini; un cal speriat de automobil, năvălind pe uliți, răsturnând copii, sfărâmând trăsura legată de el; o bătrână călcată de tramvaiul electric — și toate „accidente“ atât de stereotip transcrise în condica poliției, perindează în viața unui reporter fără să lase urme mai adânci decât la un vardist. E atât de obișnuit cu ele!.. Reporterul e fericit să știe „la ce oră s'a întâmplat nenorocirea“, „care sunt victimele“ și „dacă sunt speranțe de scăpare“. Apoi, își bea capușnerul cu o liniște eternă, gândindu-să cum ar face să scape de cutare „serviciu de minister“.

— D-ta arăți mai mult interes pentru meseria d-tale! — i-am spus înt-o zi lui M. Ceilalți reporteri, n'aleargă atâta. Se mărginesc să treacă la poliție și să-și transcrie informațiile din condică...“

— Și eu aș face așa, dacă n'aș avea alte planuri — imi răspunse M.

...Și pe când trăsura ne ducea spre Gara de Nord, unde era așteptat un prinț străin, M. imi mărturisî ce avea de gând să facă:

— Il scrim amândoi... Eu aș scri trei fascicole pe săptămână, d-ta, fiindcă ai vreme, ai scri patru — și am împărți câștigul. Să vezi ce bună afacere!... Am începe acțiunea de pe vremea lui Gavril Buzatu, ultimul călău al Moldovei, și am ajunge până azi. Am studia toate crimele celebre din ultimii ani, — am vorbit eu cu șeful siguranței să ne pună condicile poliției la dispoziție — și pe deasupra, am face și o descriere pitorească a Bucureștilor, ce zici?

Frate, nu vezi cum se înmulțesc romanele traduse? Toată lumea citește „Isprăvile lui Musolino“ și „Vanzătorul de femei“. De ce n'ar ceti și p'al nostru? Ii zicem „Aur și sânge sau Cavalerii roșii“, hai?

— Nu e rău titlul. Eu zic să-i zicem „Sodoma și Gomora sau Cavalerii roșii, roman din misterele Bucureștilor“. Dar „Cavalerii roșii“ cine sunt?

— Nu știu! Ii găsim noi!... imi răspunde M. râzând. Ar fi un fel de „maffie“, care se luptă cu toți eroii din roman. In urmărirea lor, am avea prilej să descriem unghere necunoscute d'ale Capitalei și am da de rostul tuturilor crimelor misterioase. Să nu crezi că e ceva neserios! Am eu documente. Putem face ceva foarte interesant. O iconă a Bucureștilor in a doua jumătate a veacului trecut, cu bătăile dela poliție, cu infiriparea spitalelor și a Morgei, cu obiceiurile cari dispar ale mărginenilor!... Rămâne să găsim un editor...“

Il găsec eu!...“

Peste câteva zile, M. veni spre mine cu ochii strălucitori de fericire.

— Ce e?... zic Ai găsit editorul?

M. se posomorî.

— A? Pentru roman? Nu, altceva: mă las de reportaj!

— Cum așa?

— M'am întovărășit cu un doctor — și deschid o fabrică de oțet...“

Am rămas trăsniț.

— Păi cum așa, dintr'odată?

— Dragă, eu sunt om cu familie. Nu pot să mai alerg in toate părțile... Vrei să-mi știi locul?... Are să-ți placă...“

Am primit. La 1 Iunie, am fost numit reporter, in locul lui M., care, odată mai mult, împlinea proverbul că „in gazetărie, ajungi orice — cu o condiție: să ieși din ea“. (Urmează.)

ȘTIRI.

Avis. Rugăm pe onor. abonații noștri, rămași în urmă, să achite abonamentul; în caz contrar, cu părere de rău ne vom vedea siliți să le suspendăm trimiterea foii.

La Budapesta, s'a ținut zilele trecute al optălea congres al catolicilor unguri. Catolicii au sărbătorit și jubileul de aur al Papei.

Tot la aceeaș oră, și într'o sală din apropiere, socialiștii au ținut o întrunire.

După congres a urmat o procesiune euharistică. Socialiștii eșiți dela întrunire, au așteptat-o și au început să profeseze strigăte injurioase strigând: „Trăiască sufragiu universal“ și cântând „Marsileza“. Poliția a intervenit șarjand. Sunt mulți răniți. S'au făcut numeroase arestări.

Ciocnirile cu socialiștii s'au repetat in mai multe locuri. In total s'au făcut 50 de arestări.

Concurs. Pentru ocuparea alor 16 locuri de cuartir gratuit in „Internatul Petran“ din Cluj al „Asociațiunii“ pentru universitarii români, se escrie prin aceasta concurs cu termenul de 20 Septembrie n. a. c.

Concurenții vor avea să-și instrueze petițiunile cu:

1. „Index“, ca dovadă, că sunt înscriși la vre-una dintre facultățile universității din Cluj, și că au făcut sporul cerut in studii.

2. Atestat de paupertate, insoțit de alte informațiuni referitoare la starea materială a părinților.

3. Cuitanță despre plătirea taxei de membru extra-ordinar al casinei române din Cluj.

Petițiunile astfel instruate să se trimită nesmintit până la acest termen subscrisului director (Cluj strada Jókai nr. 6).

Din ședința comitetului „Despărțământului Cluj al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“.

Cluj, la 8 Septembrie n. 1908. Eugen Pop Păcurariu, director. Dr. Valentin Poruțiu, secretar.

Inchisorile din Rusia (numai 1285 la număr!) aveau la începutul anului 1906 o populație de 110,000 persoane; in anul următor cifra s'a urcat la 154,181. Acum ea trece de 220,000. Numărul osândiților la muncă zilnică a sporit dela cinci mii la douăzeci de mii. A trebuit deci să se clădească 2275 inchisori nouă; acum mai e nevoie de vre-o treizeci de mii de celule, a căror construcție va costă 30 de milioane de ruble.

Ca la noi!...

Un șarpe de mare a fost ucis pe o coastă a Engliterei, de cătră niște pescari. De ani de zile se vorbește despre acest așa zis șarpe de mare, pe care marinarii l-au întâlnit de atâteaori in cursul lungilor călătorii dar de care nimeni încă nu s'a putut apropiă pentru a ne spune care îi este forma și mărimea aproximativă. In urma telegramei care anunță că „Balaurul“ a fost ucis, o ceată de fotografi și de ziariști au pornit la fața locului spre a vedea cum se prezintă acest faimos monstru marin.

Holera face mari ravagii in Rusia, amenințând întreaga europă. Numai la 31 August st. v. a fost 86 de noi cazuri de holeră și 26 de decese in Petersburg. Numărul total al bolnavilor este de 166. Săptămâna trecută s'au declarat in toată

Rusia 2296 de cazuri dintre cari 1026 urmate de moarte. Dela începutul epidemiei au fost 6747 de bolnavi și 3730 de decese.

Tewfik pașa interviuat de reprezentantul unei agenții telegrafice rusești, a declarat că Turcia va urmări față de toate puterile o politică pacinică și amicală apărând interesele naționale și neamestecându-se in conflictele internaționale. Raporturile cu Rusia sunt din cele mai bune și noul ambasador turc la Petersburg a primit ordine de a le menține și pe viitor cât mai amicale. In Macedonia, Turcia se va strădui să introducă reforme ca in tot restul țării. Prima reformă va fi cea a justiției. Bugdetul macedonean va fi considerabil redus, nemai fiind necesar acum să se țină acolo numeroase trupe. Intru cât privește suprataxa de 3 la sută ea va continua de-ocamdată să fie întrebuințată pentru bugdetul macedonean, dar ministrul își propune ca in această chestiune să ajungă la un nou acord, dacă se vor semnă ratele de comerț cu puterile străine.

La mănăstirea Progota jud. Suceava (România) s'a făcut Dumineca trecută așezarea in biserică a pietrei mormântale a Domniței Olteia, mama lui Ștefan cel Mare.

La solemnitate a luat parte și d. Sp. Haret, ministrul cultelor și instrucțiunii al României.

După oficierea parastasului, d-l inginer Lepădatu, secretarul comisiunii monumentelor istorice, a ținut o cuvântare despre „Religia creștină“.

D-l ministru Haret a răspuns că neamul românesc datorează recunoștință Domniței Olteia, care a dat țării un fiu ca Ștefan cel Mare.

D-l Ionescu, revizor școlar, a ținut o cuvântare in curtea mănăstirii despre Ștefan Vodă și Domnița Olteia.

D-l ministru a arătat însemnătatea zilei și a sfătuit pe cei de față la credință in Dumnezeu, pentru mărirea patriei.

Duma rusească. Primul ministru rus, Stolipin, a declarat președintelui Dumei că svonorile de reacțiune din partea guvernului și închiderea Dumei sunt absolut fără teme.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.

Red. responsabil: LAZAR DEVAN.

Banca de asigurare

„TRANSYLVANIA“

— din Sibiu —

intemeiată la anul 1868

in Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.161.399-11 cor.¹

asigurează in cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de ori-ce fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

in toate combinațiile: capitaluri pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului: 95.816.412 — coroane.	Capitaluri asigurate asupra vieții: 9.882.454 — coroane.
--	--

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii **4.484.278-83 coroane,**

pentru capitaluri asigurate pe viață **4.028.113-12 coroane.**

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune in Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5, etagiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj și Oradea-mare, dela subagenții din toate comunele mai mari.